

Advies over kansen tot het realiseren van de gunstige staat van instandhouding van habitats tegen 2030

Adviesnummer:	<u>INBO.A.4863</u>
Auteurs:	Jeroen Vanden Borre, Sam Provoost, Jo Packet, Arno Thomaes, Patrik Oosterlynck, Bart Vandevoorde & Steven De Saeger
Contact:	Lode De Beck (lode.debeck@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail van 28 mei 2024; ANB_2024_15
Geadresseerde:	Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) T.a.v. Thomas Defoort thomas.defoort@vlaanderen.be
Kopij naar:	Agentschap voor Natuur en Bos T.a.v. Joris Janssens joris.janssens@vlaanderen.be

Dr. Hilde Eggermont
Administrateur-generaal

Wijze van citeren: Vanden Borre J., Provoost S., Packet J., Thomaes A., Oosterlynck P., Vandevoorde B. & De Saeger S. (2024). Advies over kansen tot het realiseren van de gunstige staat van instandhouding van habitats tegen 2030. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Nr. INBO.A.4863. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Aanleiding & vragen

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) wenst zicht te krijgen op de haalbaarheid, vanuit wetenschappelijk oogpunt, van het realiseren van de gunstige staat van instandhouding voor de Natura 2000-habitattypes in Vlaanderen tegen 2030 of van het realiseren van een positieve trend, vertrekkend vanuit de actuele toestand en trends en rekening houdend met de soms lange ontwikkelingstijden van habitats.

1. Voor welke habitattypes acht het INBO het bereiken van de gunstige staat van instandhouding (cf. de monitoringmethodiek van de Europese Commissie i.h.k.v. de Habitatrichtlijn art. 17) mogelijk in 2030 en op welke deelaspecten van de staat van instandhouding (SVI) (areaal, oppervlakte, structuur & functies) dienen de inspanningen zich daarvoor prioritair te richten?
2. Voor welke habitattypes acht het INBO een positieve trend (cf. idem) mogelijk in 2030 en op welke deelaspecten van de SVI (idem) dienen de inspanningen zich daarvoor prioritair te richten?
3. Kan het INBO een tijdlijn presenteren met de termijnen waarbinnen een gunstige staat van instandhouding (cf. idem) bereikbaar is voor elk habitatype, mits daartoe alle nodige inspanningen geleverd worden?

Voor de derde vraag geeft het ANB nog mee dat INBO in 2015, op vraag van AB, een rapport opmaakte, dat al een beeld geeft van ontwikkelingstermijnen (Van Uytvanck *et al.*, 2015). De context was toen de opmaak van de praktische wegwijzer bij de passende beoordeling voor het effect ruimtebeslag, met als de concrete vraag: op welke termijn kan een habitatype dat fysiek aangetast of vernietigd wordt, weer hersteld worden (en onder welke voorwaarden). Daarbij werd een grens op een termijn van vier jaar gelegd. In bijlage 1 van dat rapport een lijst met wel-/niet-herstelbaarheid binnen die termijn. In het rapport worden als algemene voorwaarden voor herstel binnen die termijn geformuleerd dat:

- de sleutelprocessen (aangegeven per habitatype) niet verstoord of terug werkzaam zijn,
- het maaiveld, incl. het microreliëf intact gebleven is en dus enkel de bovengrondse vegetatie vernietigd is.

Voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen c.q. de gunstige staat van instandhouding, zal onder meer omvorming vanuit een ander vegetatietype of de ontwikkeling 'from scratch' nodig zijn, wat een andere uitgangssituatie vormt dan het herstel in het genoemde rapport. In die gevallen zijn beide voorwaarden waarschijnlijk niet altijd vervuld, of gelden mogelijk andere voorwaarden, zodat de ontwikkelingstermijnen kunnen verschillen van deze voor herstel, beschreven in dat rapport.

Toelichting

1. Inleiding

De staat van instandhouding van een habitat is “de som van de invloeden die op de betrokken habitat en de daar voorkomende typische soorten inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de natuurlijke verspreiding, de structuur en de functies van die habitat of die van invloed kunnen zijn op het voortbestaan op lange termijn van de betrokken typische soorten in het Vlaamse Gewest” (Decreet Natuurbehoud, art. 2, 44°). De staat van instandhouding van een habitat wordt als gunstig beschouwd wanneer (art. 2, 36°):

- “het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat en de oppervlakte van die habitat binnen dat gebied stabiel zijn of toenemen;
- de nodige specifieke structuur en functies voor behoud op lange termijn bestaan en in de afzienbare toekomst vermoedelijk zullen blijven bestaan;
- de staat van instandhouding van de voor die habitat gunstige typische soorten gunstig is.”

Uit de definitie blijkt dat de staat van instandhouding beoordeeld wordt op meerdere deelaspecten:

- het natuurlijke verspreidingsgebied (in de context van de instandhoudingsdoelstellingen aangeduid met de term ‘areaal’);
- de oppervlakte;
- de specifieke structuur en functies inclusief de typische soorten (in de context van de instandhoudingsdoelstellingen aangeduid als ‘(habitat)kwaliteit’);
- de toekomstperspectieven.

De Europese Commissie schrijft de beoordelingsmethodiek voor die door de lidstaten wordt toegepast bij de zesjaarlijkse rapportage over de SVI volgens art. 17 van de Habitatrictlijn. Deze is sinds 2005 ongewijzigd gebleven (European Commission, 2022). Dit betekent dat de SVI in principe als een indicator voor voortgang richting het doel van de Habitatrictlijn (gunstige SVI voor alle habitattypes) gebruikt kan worden.

Het ANB wil weten voor welke habitattypes het haalbaar is om de gunstige SVI te realiseren tegen 2030.

De globale SVI is ons inziens niet de meest geschikte indicator voor voortgangsmonitoring op korte termijn (richting 2030). De eindconclusie voor de SVI wordt immers bepaald volgens een ‘one-out all-out’-principe waarbij een ongunstige deelbeoordeling steeds prioriteit heeft (figuur 1). M.a.w. wordt één van de deelaspecten ongunstig beoordeeld, dan is ook de SVI ongunstig¹. Dit betekent dat de omslag van ongunstige naar gunstige SVI vaak pas in een laat stadium optreedt (trage respons) en zeer weinig inzicht geeft in de voor- of achteruitgang van onderliggende aspecten. De toestand en trends van de deelaspecten (areaal, oppervlakte, kwaliteit, toekomstperspectieven) geven daarover al meer informatie.

¹ Voor ‘onbekend’ geldt een andere integratieregel: pas vanaf twee onbekende deelbeoordelingen heeft ‘onbekend’ voorrang op ‘gunstig’. Een beoordeling van driemaal gunstig en éénmaal onbekend leidt daardoor tot een gunstige globale beoordeling. Dit was in 2019 het geval voor 1140 en 2160 (zie verder).

Parameter	Conservation Status			
	Favourable ('green')	Unfavourable – Inadequate ('amber')	Unfavourable - Bad ('red')	<i>Unknown (insufficient information to make an assessment)</i>
Overall assessment of CS	All 'green' OR three 'green' and one 'unknown'	One or more 'amber' but no 'red'	One or more 'red'	Two or more 'unknown' combined with green or all 'unknown'

Figuur 1: Finale beoordeling van de SVI van een habitattype op basis van de SVI van de deelaspecten areaal, oppervlakte, structuur & functies (= habitatkwaliteit) en toekomstperspectieven. Bron: European Commission, 2022.

Andere mogelijke voortgangsindicatoren, met een snellere te verwachten respons op genomen maatregelen, zijn:

- Deelcriteria van de lokale staat van instandhouding (LSVI; Oosterlynck *et al.*, 2020): het gaat dan bv. om de graad van vergrassing of verbossing in vochtige heides, het aantal en de bedekking van sleutelsoorten in duingraslanden, de aanwezigheid van invasieve exoten in zoetwaterhabitats, het aandeel dood hout in oude eiken-berkenbossen,... De bestaande meetnetten voor habitatkwaliteit zijn erop gericht dergelijke indicatoren op Vlaams niveau te monitoren.
- Indicatoren van de abiotische toestand en trend ter hoogte van de habitats: voorbeelden zijn (i) het waterpeil en de nutriëntengehaltes (stikstof, fosfor,...) in het grondwater ter hoogte van locaties van grondwaterafhankelijke habitats (zoals natte ruigtes, vochtige heischrale graslanden, bron- en broekbossen (91E0)), (ii) nutriëntengehaltes (stikstof, fosfor,...) in oppervlaktewater ter hoogte van locaties van eutrofiëringsgevoelige habitats zoals vennen, stilstaande wateren (3140, 3150) en stromende wateren (3260) en (iii) nutriëntengehaltes (stikstof, fosfor,...) in de bodem ter hoogte van locaties van eutrofiëringsgevoelige terrestrische habitats. De Meetnetten Natuurlijk Milieu (MNM) zijn erop gericht zulke indicatoren te monitoren op Vlaams niveau (Vanderhaeghe *et al.*, 2017). Deze meetnetten zijn momenteel nog in opstart.
- Procesindicatoren, zoals bv. de oppervlakte per habitattype die onder passend beheer is gebracht, de oppervlakte aan genomen herstelmaatregelen per habitattype en per type maatregel,... Voor deze indicatoren is het ook relatief eenvoudig een 'distance-to-target' te bepalen (als er een doel is vastgelegd). We denken dat het ANB het best geplaatst is om deze categorie van indicatoren te definiëren en op te volgen.

2. Methode

De analyse is gebaseerd op de rapportagegegevens van de SVI over de periode 2013-2018 (rapportagejaar 2019; Paelinckx *et al.*, 2019). Een recentere evaluatie van de SVI is nog niet voorhanden (publicatie gepland in 2025 over de periode 2019-2024). Voor de deelaspecten areaal en oppervlakte houden we, waar mogelijk, wel al rekening met de recentste gegevens uit de BWK – Natura 2000-Habitatkaart versie 2023 (De Saeger *et al.*, 2023).

Voor de vragen welke habitats in 2030 een gunstige staat van instandhouding kunnen bereiken of voor welke er een positieve trend mogelijk is, formuleren we een aantal selectiecriteria, waarmee we proberen de grootste kanshebbers te identificeren. Er is geen garantie dat we met deze criteria alle kanshebbers in beeld krijgen. Omgekeerd zullen er in de selectie ook habitats sluipen waarvoor de kansen gering blijken te zijn. Dit is dan aangegeven in de bespreking van het habitattype.

De vier selectiecriteria zijn, in volgorde van afnemende kansrijkdom:

- habitats die in 2019 al een gunstige SVI bereikt hadden,
- habitats waarvoor in 2019 de toekomstperspectieven gunstig ingeschat werden,
- habitats waarvoor in 2019 hoogstens één of twee deelaspecten nog niet gunstig waren,
- habitats waarvoor in 2030 een gunstige SVI voor areaal, oppervlakte of habitatkwaliteit haalbaar lijkt.

De aanbevolen maatregelen zijn maatregelen op hoofdlijnen. Meer gedetailleerde voorstellen over gerichte acties op relevante locaties zullen onderdeel uitmaken van de leidraden habitatherstel, die door het INBO op vraag van het ANB opgemaakt worden voor negentien habitats.

Ter gelegenheid van deze adviesvraag publiceren we ook de insteek die het INBO eind 2022 aan het ANB bezorgd heeft in functie van de EU pledge 2030 (doelstelling: 30% meer beoordelingen met gunstige SVI of met sterk verbeterde toestand in 2030 t.o.v. 2019) (bijlage 1).

3. Habitats waarvoor de gunstige toestand voor de globale SVI of een deelaspect ervan in 2030 mogelijk geacht wordt

3.1 Habitats die reeds in 2019 in gunstige SVI waren

In 2019 werden 3 van de 44 beoordeelde habitats beschouwd als verkerend in een gunstige SVI. Het gaat om *bij eb droogvallend zand en slik* (incl. laagstrand; 1140), *duindoornstruwelen* (2160) en *niet voor publiek opengestelde grotten* (8310). Ook in 2013 (rapportageperiode 2007-2012) werden deze drie habitats als gunstig geëvalueerd.

Deze gunstige SVI moet echter niet als definitief gegarandeerd beschouwd worden. Hieronder geven we aan wat nodig is om ervoor te zorgen dat de gunstige SVI behouden blijft.

De gebruikte afkortingen hieronder zijn: toestand: FV: gunstig, U1: matig ongunstig, U2: zeer ongunstig, X: onbekend; trend: ↗ verbeterend, ≈ stabiel, ↘ verslechterend, o onzeker, x onbekend.

3.1.1 Bij eb droogvallend zand en slik (1140)

Dit habitattype omvat droogvallende slikken in het Zwin en de IJzermonding, alsook het laagstrand, dat het grootste deel van de oppervlakte uitmaakt.

HT	Areaal			Oppervlakte				Structuur & functies		Toekomstperspectieven	SVI	
	FRR	Trend	SCORE	Actueel (ha)	FRA	Trend	SCORE	SCORE	Trend	SCORE	SCORE	Trend
1140	≈	≈	FV	2111	≈	≈	FV	X	x	FV	FV	x

Bron: Paelinckx et al., 2019

In 2019 scoorden areaal, oppervlakte en toekomstperspectieven gunstig. De habitatkwaliteit was onbekend maar niet gunstig, omdat er drukken als 'hoog' gerant werden, waarvan een aantal zeker niet volledig geremedieerd worden door de genomen

instandhoudingsmaatregelen². Het gaat dan in de eerste plaats om de jaarlijkse strandsuppleties over een groot deel van de Belgische kuststrook. Dat daarbij toch op een globaal gunstige SVI wordt uitgekomen, is een gevolg van de door de EC voorgeschreven integratieregels (3 gunstig + 1 onbekend = globaal gunstig) (figuur 1).

Paelinckx *et al.* (2019) vermelden: "Voor bij eb droogvallend zand en slik (1140; vnl. laagstrand) is er geen LSVI-beoordelingstabel beschikbaar, wat maakt dat een beoordeling van de specifieke structuren en functies niet mogelijk is, zodat deze 'onbekend' is (zie tabel 16). Doordat er hoog geranke drukken zijn is het mogelijk dat de toestand niet gunstig is (zie tabel). De zeer belangrijke indicatoren 'habitattypische soorten' en 'regionale samenhang A- en B-criterium' scoren goed (tabel 15)."

De toekomstperspectieven voor oppervlakte en areaal werden gunstig ingeschat vanwege de (toen nog op til zijnde) ontpoldering van het Zwin. De toekomstperspectieven voor de habitatkwaliteit waren onbekend.

Aanbevolen acties:

- Maak een LSVI-beoordelingstabel op voor de habitatkwaliteit van 1140.
- Stel een meetnet in om de habitatkwaliteit te monitoren.
- Duurzaam beheer van het laagstrand: een afwegingskader voor strandsuppleties is nodig, waarbij de doelstellingen voor 1140 zwaarder doorwegen.
- Verzoeting van het IJzer-estuarium minimaliseren bij werking van de stormvloedkering.

3.1.2 Duindoornstruwelen (2160)

Net als bij 1140 scoorden areaal, oppervlakte en toekomstperspectieven in 2019 gunstig, maar de toestand op vlak van habitatkwaliteit ('structuur & functies') was onzeker en eerder (zwak) ongunstig (volgens LSVI versie 3; Oosterlynck *et al.*, 2020)³. Het aantal sleutelsoorten is nog te laag (maar neemt wellicht toe) en er wordt een verdergaande verbossing vastgesteld

HT	Areaal			Oppervlakte				Structuur & functies			Toekomstperspectieven		SVI	
	FRR	Trend	SCORE	Actueel (ha)	FRA	Trend	SCORE	SCORE	Trend	SCORE	SCORE	Trend		
2160	≈	≈	FV	665	≈	↗	FV	X	x	FV	FV	≈		

Bron: Paelinckx *et al.*, 2019

Paelinckx *et al.* (2019) vermelden: "De 2160 struwelen worden enerzijds structuurrijker en soortenrijker (Provoost *et al.* 2015) maar nemen anderzijds in kwaliteit af door verbossing en uitbreiding van exoten. De balans tussen beide processen is niet duidelijk."

Aanbevolen acties:

- Verbossing tegengaan.
- Uitbreiding van invasieve exoten tegengaan.

² De beschikbare gegevens lieten niet toe te differentiëren tussen matig en zeer ongunstig, daarom diende besloten te worden tot 'onbekend'. Volgens de door de EC voorgeschreven regels leidde dit vervolgens alsnog tot een gunstige globale SVI voor 1140.

³ De habitatkwaliteit van 2160 scoorde in 2019 gunstig volgens de beoordelingscriteria van LSVI versie 2 (T'jollyn *et al.*, 2009). Voor de lopende rapportageperiode wordt de beoordeling bepaald aan de hand van de best beschikbare wetenschappelijke kennis, in casu LSVI versie 3 (Oosterlynck *et al.*, 2020). Die beoordeling is 'onbekend' (onzeker en eerder (zwak) ongunstig; Paelinckx *et al.*, 2019).

3.1.3 Niet voor publiek opengestelde grotten (8310)

Dit habitatype werd in 2019 over de gehele lijn gunstig beoordeeld, al ontbreekt er specifieke kennis over de habitatkwaliteit (i.c. voor overwinterende vleermuizen) voor drie mergelgroeven waarvan de ingangen op Waals grondgebied liggen (die ingangen zijn niet afgesloten).

HT	Aeraal			Oppervlakte				Structuur & functies		Toekomstperspectieven	SVI	
	FRR	Trend	SCORE	Actueel (ha)	FRA	Trend	SCORE	SCORE	Trend	SCORE	SCORE	Trend
8310	≈	≈	FV	95	≈	≈	FV	FV	≈	FV	FV	≈

Bron: Paelinckx et al., 2019

Met betrekking tot de oppervlakte (thans ingeschat op 95 ha) is niettemin een opmerking noodzakelijk. Er bestaan momenteel plannen om een deel van de groeve Malthus open te stellen voor recreatief fietsen. Het habitatype omvat per definitie enkel grotten die niet voor het publiek opengesteld zijn. Door openstelling voor het publiek van (delen van) grotten die momenteel niet toegankelijk zijn, vervalt mogelijk hun kwalificatie als habitat. Dit kan leiden tot een daling van de habitatoppervlakte en dus tot een ongunstige beoordeling voor het habitatype. Dergelijke openstelling kan ook de habitatkwaliteit (bereikbaarheid en geschiktheid voor vleermuizen) van achterliggende, niet ontsloten delen negatief beïnvloeden.

Indien in de loop van 2024 geen definitief uitsluitsel volgt over deze plannen, bestaat ook het risico dat bij de volgende rapportageronde de toekomstperspectieven voor de habitat minder gunstig ingeschat moeten worden.

3.2 Habitats waarvoor in 2019 de toekomstperspectieven gunstig ingeschat werden

3.2.1 Kruiwilgstruwelen (2170)

Dit habitatype scoorde in 2019 als volgt: areaal gunstig, oppervlakte matig ongunstig, habitatkwaliteit zeer ongunstig vanwege te grote aandelen verruiging en verbossing. De toekomstperspectieven werden gunstig ingeschat.

HT	Aeraal			Oppervlakte				Structuur & functies		Toekomstperspectieven	SVI	
	FRR	Trend	SCORE	Actueel (ha)	FRA	Trend	SCORE	SCORE	Trend	SCORE	SCORE	Trend
2170	≈	≈	FV	77	>	↗	U1	U2	x	FV	U2	≈

Bron: Paelinckx et al., 2019

De oppervlakte van dit habitatype bedroeg in 2019 77 ha, maar op de Habitatkaart versie 2023 slechts 48 ha. In het proces van de SVI-rapportage 2025 zal duidelijk worden of dit een gevolg is van een werkelijke achteruitgang of van methodologische verschillen. In het eerste geval wordt de oppervlakte zeer ongunstig en zal het moeilijker worden de gunstige SVI te bereiken tegen 2030. In het tweede geval dient de Favourable Reference Area (FRA) mogelijk bijgesteld te worden.

Een beperkte verbetering van de habitatkwaliteit is mogelijk door het tegengaan van verbossing en verruiging via respectievelijk selectief kappen van boomopslag en extensieve begrazing. Ook invasieve soorten kunnen een probleem vormen (mahonie, Amerikaanse

vogelkers, dwergmispel). In de LSVI (Oosterlynck *et al.*, 2020) worden verbossing en verstruweling onder dezelfde verstoring gebundeld, hoewel beide processen doorgaans andere implicaties hebben naar beheer. De geleidelijke indringing van langer levende struiksoorten (langer dan kruipwilg) zoals duindoorn, wilde liguster en eenstijlige meidoorn vormt hierbij de grootste bedreiging voor de kwaliteit (Provoost & Declerck, 2021) gezien het type op zich hierdoor vrij snel verdwijnt (omvorming naar 2160). Deze evolutie is beheertechisch onmogelijk aan te pakken zonder het type zelf te verwijderen. Behoud van het type (in gunstige SVI) vergt dus nieuwvorming van kruipwilgstruweel. Dit kan door lokale aanpassingen van het beheer van duinvalleivegetaties zoals selectief maaien of extensivering van de begrazing, maar dit leidt niet tot optimale ontwikkeling. Idealiter wordt er ingezet op een herstel van eolische activiteit en herstel van de natuurlijke successieprocessen in heel het kustduinecosysteem, waar 2170 deel van uitmaakt. Nieuwvorming van kruipwilgstruweel vergt specifiek de combinatie van verstuiving en aanwezigheid van natte duinvalleien. Optimale ontwikkeling gebeurt door lichte overstuiving van de nieuw gevestigde kruipwilgplanten. In deze jonge, open dwergstruwelen kunnen de mycorrhiza-fungi zich vestigen die het type zo bijzonder maken.

3.2.2 Oude eiken-berkenbossen (9190)

Dit habitatype scoorde in 2019 als volgt: areaal gunstig, oppervlakte zeer ongunstig, habitatkwaliteit zeer ongunstig. De toekomstperspectieven van dit habitatype werden gunstig ingeschat wegens:

- Areaal: reeds gunstig
- Oppervlakte: de omvorming van naaldhout naar loofhout maakt dat oud-boslocaties vrij snel tot nieuw habitat kunnen ontwikkelen
- Habitatkwaliteit: o.a. door daling van de stikstofdepositie en gewijzigd beheer wordt een verbetering van de habitatkwaliteit verwacht.

HT	Areaal			Oppervlakte				Structuur & functies			Toekomst-perspectieven	SVI	
	FRR	Trend	SCORE	Actueel (ha)	FRA	Trend	SCORE	SCORE	Trend	SCORE	SCORE	Trend	
9190	≈	≈	FV	3774	>>	≈	U2	U2	o	FV	U2	x	

Bron: Paelinckx *et al.*, 2019

De nog te realiseren oppervlakte (ruim meer dan 2.000 ha; Vanden Borre *et al.*, 2024) en de noodzakelijke kwaliteitsverbetering (o.a. aandeel dood hout) maken het behalen van een gunstige SVI tegen 2030 evenwel onrealistisch, mede door de lange ontwikkeltijd van boshabitats.

3.3 Habitats waarvan in 2019 nog één of twee deelaspecten ongunstig beoordeeld werden

Voor deze habitats geldt de verwachting dat een globaal gunstige SVI bereikt kan worden door in te zetten op een verbetering voor dat ene deelaspect (mits de toestand voor de andere deelaspecten minstens stabiel blijft). We focussen hierbij op de deelaspecten areaal, oppervlakte en habitatkwaliteit. Verbetering op deze aspecten zal de SVI voor toekomstperspectieven ook positief beïnvloeden.

3.3.1 Embryonale duinen (2110)

Het habitatype 2110 werd in 2019 op alle deelaspecten gunstig beoordeeld, met uitzondering van het criterium 'oppervlakte' (matig ongunstig). De actuele oppervlakte is 27 ha, de gewenste oppervlakte voor gunstige SVI (*Favourable Reference Area, FRA*) is 30 ha, de *distance-to-target* is 3 ha (Vanden Borre *et al.*, 2024).

HT	Areeal			Oppervlakte				Structuur & functies		Toekomst-perspectieven	SVI	
	FRR	Trend	SCORE	Actueel (ha)	FRA	Trend	SCORE	SCORE	Trend	SCORE	SCORE	Trend
2110	≈	≈	FV	26,8	>	x	U1	FV	≈	U1	U1	x

Bron: Paelinckx et al., 2019

Het habitatype 2110 is een type dat zich snel kan ontwikkelen (termijn van slechts enkele jaren). Dit is wellicht het meest kansrijke habitatype wat betreft het realiseren van de gunstige SVI tegen 2030.

Aanbevolen acties:

- Actieve aanduiding van zones waar habitat kan ontwikkelen (strandreservaat). Een beperkte strandzone gelegen aan de westelijke strekdam van de haven van Blankenberge en delen van de strandvlakte voor de badplaats Zeebrugge vormen de meest geschikte locaties om op korte termijn dergelijke zones aan te duiden (Provoost et al., 2024).
- Overbetreding i.f.v. recreatief gebruik tegengaan (tijdelijk afrasteren met lage draad, zoals succesvol toegepast in de Zeebermduinen en de Baai van Heist).
- Duurzaam beheer van het hoogstrand: niet-oordeelkundige strandophoging en niet-selectieve strandreiniging vernietigen embryonale duinen of tasten de kwaliteit ervan aan. De aanwezigheid van vloedmerken is immers cruciaal voor de vestiging van de eerste vaatplanten en verdere ontwikkeling van het type.

3.3.2 Kranswierwateren (3140)

Dit habitatype scoorde in 2019 als volgt: areaal en oppervlakte gunstig; habitatkwaliteit zeer ongunstig omwille van gebrekkige horizontale structuur, te geringe vertegenwoordiging van sleutelsoorten en onnipresentie van invasieve exoten (vooral *Elodea nuttallii*). De volledige remediëring van deze knelpunten lijkt onhaalbaar tegen 2030.

HT	Areeal			Oppervlakte				Structuur & functies		Toekomst-perspectieven	SVI	
	FRR	Trend	SCORE	Actueel (ha)	FRA	Trend	SCORE	SCORE	Trend	SCORE	SCORE	Trend
3140	≈	≈	FV	484	≈	≈	FV	U2	≈	U2	U2	≈

Bron: Paelinckx et al., 2019

3.3.3 Kalktufbronnen (7220)

Dit habitatype scoorde in 2019 als volgt: areaal en oppervlakte gunstig; habitatkwaliteit onbekend.

HT	Areeal			Oppervlakte				Structuur & functies		Toekomst-perspectieven	SVI	
	FRR	Trend	SCORE	Actueel (ha)	FRA	Trend	SCORE	SCORE	Trend	SCORE	SCORE	Trend
7220	≈	≈	FV	0,48	≈	≈	FV	X	x	U2	U2	≈

Bron: Paelinckx et al., 2019

Qua habitatkwaliteit is er voorlopig geen positieve trend te verwachten gezien het belangrijkste knelpunt, contaminatie van het grondwater, nog lange tijd zal aanhouden zelfs bij onmiddellijke uitvoer van remediërende maatregelen. Ook verdroging door drainage en andere lokale impacten op hun hydrologisch regime vormen een knelpunt. De toekomstperspectieven voor de habitatkwaliteit worden daardoor ongunstig ingeschat.

3.4 Beoordeling van de haalbaarheid van de gunstige staat tegen 2030, voor elk deelaspect van de SVI afzonderlijk

We beoordelen hier afzonderlijk voor elk van de deelaspecten areaal, oppervlakte en habitatkwaliteit, of het haalbaar is dat een gunstige toestand bereikt wordt tegen 2030. Het realiseren van een positieve trend voor een deelaspect achten we in principe steeds haalbaar mits daartoe de nodige maatregelen genomen worden. Dit onderzoeken we niet in detail.

Een gunstige toestand en/of trend voor deze deelaspecten zal doorgaans ook doorwerken in een gunstigere beoordeling van de toekomstperspectieven. Daarom behandelen we dit deelaspect niet afzonderlijk.

We vermelden in wat volgt niet alle habitats, maar minstens wel die habitats waar de gunstige SVI voor een deelaspect haalbaar lijkt.

3.4.1 Areaal

Het deelaspect areaal was voor de meeste habitattypes in 2019 al gunstig. Onderstaande tabel lijst alle habitattypes op waarvoor in 2019 het areaal nog ongunstig beoordeeld werd. We geven aan of we een gunstige beoordeling in 2030 mogelijk achten.

Tabel 1. Overzicht van alle habitattypes waarvoor het areaal in 2019 nog niet gunstig bevonden werd, met beoordeling van de haalbaarheid van een gunstige toestand (voor areaal) tegen 2030.

HT	Naam	Areaal – toestand 2019	Areaal – trend 2019	Beoordeling
1310	zilte pionierbegroeiingen	U1	=	Uitbreiding van het Schelde-estuarium, en dus ook van het areaal aan zilte habitats in dat estuarium is noodzakelijk. Deze areaaluitbreiding lijkt te zijn gerealiseerd (te bevestigen i.k.v. rapportage 2025) in het stroomafwaarts deel van het Zeeschelde-estuarium nabij de Belgisch-Nederlandse grens, met name door ontpoldering van de Prosperpolder (en verder in het aansluitende Nederlandse deel, de Hedwigepolder). Een gunstige SVI voor areaal tegen 2030 lijkt haalbaar .
2150	vastgelegde ontkalkte duinen	U2	=	Habitatwaardige kustduinheide komt slechts voor in één gebied, namelijk D'Heye in Bredene-De Haan. Er zijn potenties voor ontwikkeling van vastgelegde ontkalkte duinen met struikheide in Westende (Schuddebeurze) en De Panne (Cabour). Door de eerder lange ontwikkeltijd onwaarschijnlijk tegen 2030.
3110	zeer zwakgebufferde vennen	U2	=	In 2019 was er een areaaluitbreiding ter hoogte van Helchteren, maar deze hield wellicht slechts tijdelijk stand (niet teruggevonden in 2023). In het Turnhouts Vennengebied is door habitatverlies ook een deel van het referentieareaal niet meer ingevuld. Tegelijk kwam er wel een extra locatie bij (binnen bestaand areaal) in Ravels, maar de duurzaamheid daarvan is nog onzeker. Venherstel kan vrij snel tot ontwikkeling van de habitat leiden (mits aanwezigheid van een zaadbank) maar het blijkt vaak onmogelijk om de habitat duurzaam te behouden, als gevolg van aanhoudende externe drukken (i.h.b. stikstofdepositie). We beoordelen een duurzame areaaluitbreiding voorlopig als onhaalbaar .
3150	van nature eutrofe wateren	U1	↘	Nog niet te beoordelen. (Wordt geëvalueerd in kader van rapportage 2025.)
2310	droge heide op landduinen	U1	↘	Een verloren areaalhoek t.h.v. Wetteren lijkt recent (na 2019) teruggewonnen (te bevestigen i.k.v. rapportage 2025). Een gunstige SVI voor areaal is vermoedelijk haalbaar tegen 2030.
6410	blauwgraslanden	U1	=	Het areaal dient nog uit te breiden door ontwikkeling van de habitat in het Bos van Houthulst (S-IHD-doelstelling). De haalbaarheid daarvan kan best geëvalueerd worden door gebiedsexperten.
7110	actief hoogveen	U2	=	Actueel slechts één habitatvlek (Ven onder de Berg) in Vlaanderen. Het historische areaal is veel groter en daarom wordt een areaaluitbreiding tot doel gesteld in de IHD (bovenloop van de Zwarte Beek). Dit is enkel op lange termijn te realiseren gezien de lange ontwikkeltijd van dit habitattype. Zeer onwaarschijnlijk tegen 2030.
7230	alkalisch laagveen	U1	=	Nog niet te beoordelen. (Wordt geëvalueerd in kader van rapportage 2025.)
91F0	hardhoutoibossen	U2	=	Een gunstige toestand voor areaal vereist uitbreiding langsheen heel de Grensmaas. Gezien de lange ontwikkeltermijn is dit onwaarschijnlijk tegen 2030.

3.4.2 Oppervlakte

Cijfermateriaal over de nog te realiseren oppervlaktes per habitat zijn te vinden in Vanden Borre *et al.* (2024), op basis van de gegevens van de BWK-Habitatkaart versie 2020 (De Saeger *et al.*, 2020). Een update van dit cijfermateriaal (op basis van BWK-Habitatkaart versie 2023) wordt verwacht in het kader van de rapportage 2025.

Gunstige staat voor oppervlakte mogelijks actueel al bereikt (te bevestigen bij rapportage 2025)

Op basis van preliminaire oppervlakteberekeningen uit de BWK-Habitatkaart versie 2023 (De Saeger *et al.*, 2023), zou de FRA behaald kunnen zijn voor de volgende habitattypes. Als ook de trend stabiel of vooruitgaand is (wat zeer waarschijnlijk is voor deze gevallen) en er geen grote wijzigingen in het verspreidingspatroon zijn opgetreden, kan besloten worden tot een gunstige SVI voor het deelaspect oppervlakte. **Deze voorlopige inschatting moet nog bevestigd worden in het kader van de rapportage 2025.**

Uit het behalen van de FRA (= G-IHD-oppervlakte-doel) mag overigens niet afgeleid worden dat alle S-IHD-oppervlakte-doelen gerealiseerd zouden zijn.

Tabel 2. Overzicht van habitattypes waarvoor uit de BWK-Habitatkaart versie 2023 afgeleid kan worden dat het deelaspect oppervlakte de gunstige toestand bereikt heeft. Dit is een voorlopige inschatting, te bevestigen in het kader van de rapportage 2025.

HT	Naam	Beoordeling
1140	bij eb droogvallend zand en slik	(was al gunstig in 2019)
2160	duindoornstruwelen	(was al gunstig, met positieve trend, in 2019)
3130	zwakgebufferde vennen	Oppervlakte was in 2019 matig ongunstig met positieve trend. Nu mogelijks gunstig (te bevestigen bij rapportage 2025).
3140	kranswierwateren	(was al gunstig in 2019)
3150	van nature eutrofe wateren	Oppervlakte was in 2019 zeer ongunstig met stabiele trend. Actuele situatie nader te bekijken i.k.v. rapportage 2025.
3160	dystrofe vennen	Oppervlakte was in 2019 matig ongunstig met positieve trend. Nu mogelijks gunstig (te bevestigen bij rapportage 2025).
3260	beken en rivieren met bepaalde waterplanten	Oppervlakte was in 2019 matig ongunstig met positieve trend. Nu mogelijks gunstig (te bevestigen bij rapportage 2025).
7150	pioniervegetaties met snavelbiezen	Oppervlakte was in 2019 zeer ongunstig met positieve trend. Nu mogelijks gunstig (te bevestigen bij rapportage 2025).
7220	kalktufbronnen	(was al gunstig in 2019)

Gunstige staat voor oppervlakte mogelijks haalbaar tegen 2030

Op het eerste zicht zou men kunnen veronderstellen dat de gunstige SVI voor het deelaspect oppervlakte het meest haalbaar is tegen 2030 voor die habitattypes waarvoor, in absolute waarde, nog de laagste oppervlakte gerealiseerd moeten worden om de FRA te behalen (bv. actief hoogveen 7110: ca. 2 ha; kalkminnende beukenbossen 9150: ca. 2,5 ha;...).

Dergelijke redenering gaat echter voorbij aan twee belangrijke aspecten van de problematiek:

- De hoge vereisten die veel habitats stellen ten aanzien van het abiotisch milieu (bodem, grondwaterregime, nutriënten, klimaat,...) en daaruit volgend het geringe aantal geschikte standplaatsen in Vlaanderen. Dit vergt een doordachte en gecoördineerde aanpak van plaatsing van de doelen (bv. kalkgraslanden (6210) en kalkminnende beukenbossen (9150) kunnen beide enkel gerealiseerd worden op bodems die van nature rijk zijn aan kalk, een zeldzaamheid in Vlaanderen)⁴.
- De lange ontwikkeltijd van vele habitats, vooral deze van de van nature stabiele milieus.

⁴ Hoewel de potentiële locaties (kalkbodems) voor 9150 zeer zeldzaam zijn in Vlaanderen, zijn bijna alle potentievolle bossen in beheer bij ANB of Natuurpunt vzw.. Een oppervlakte-uitbreiding van 2,5 ha is daardoor toch als haalbaar te beschouwen. Dit bostype vraagt echter ook een zeer intensief beheer, wat wellicht momenteel de belangrijkste bottleneck is voor uitbreiding.

Een snelle ontwikkeling van bijkomende habitatoppervlakte is dan ook meest kansrijk voor habitats van dynamische milieus, mits toegepast op een abiotisch geschikte standplaats. Voorbeelden zijn (met inschatting van de nog te realiseren oppervlakte):

- Schorren met slijkgras (1320)⁵: ca. 2,5 ha
- Embryonale duinen (2110): ca. 3 ha
- Vochtige duinvalleien (2190): ca. 9 ha
- Open grasland op landduinen (2330): ca. 9 ha
- Voedselrijke slikoevers met eenjarigen (3270): te bepalen (rapportage 2025)

Voor deze habitats lijkt een positieve trend in elk geval mogelijk tegen 2030, en misschien de gunstige SVI voor oppervlakte tegen 2036.

3.4.3 Habitatkwaliteit

De analyse voor habitatkwaliteit vergt een mate van detail (bepalen knelpunten aan de hand van LSVI-criteria en inschatting van haalbaarheid en snelheid van remediëring) die buiten de mogelijkheden van een advies liggen. Tijdens de rapportage 2025 zal hier dieper op ingegaan worden.

Voor de stikstofdepositiegevoelige habitats mag wel een positieve trend verwacht worden ten gevolge van de uitvoering van het stikstofdecreet. Omdat de biotische respons van sommige habitattypes eerder traag op gang komt, en omdat op dit moment niet kan worden ingeschat in welke mate een positieve evolutie ten gevolge van minder stikstofdepositie zal opwegen tegen eventuele negatieve evoluties ten gevolge van andere drukken, kan nog niet ingeschat worden voor welke habitats dit in 2030 effectief zal leiden tot een positieve trend voor het deelaspect habitatkwaliteit.

4 Ontwikkelingstermijnen van habitats tot gunstige lokale staat van instandhouding

Binnen het korte beschikbare tijdsbestek waarin dit advies tot stand moet komen, is geen literatuurstudie mogelijk. Het INBO kan daardoor geen antwoord geven op deze vraag, omdat de ontwikkeltermijnen van habitats bij uitstek context-afhankelijk zijn. Om tot een inschatting te komen van een doorsnee ontwikkeltermijn voor een habitat in Vlaanderen zouden te veel aannames gemaakt moeten worden, waarvan het realiteitsgehalte niet getoetst kan worden.

Een case-gewijs vooronderzoek is aanbevolen. Bepalende factoren zijn:

- De uitgangssituatie op abiotisch vlak: zijn de abiotische condities optimaal voor de ontwikkeling van het habitatype? Suboptimale condities leiden tot langere ontwikkeltermijnen.
- De uitgangssituatie op biotisch vlak: bv. een boshabitat zal sneller ontwikkeld kunnen worden door omvorming van een bestaand, niet-habitatwaardig bos dan vertrekkende van een nieuwe aanplant.
- Het gevoerde beheer, dat vaak adaptief zal moeten zijn om te sturen in de gewenste richting.
- Noodzakelijke bodem- en structuurprocessen: dit kan bv. vereisen dat een minimale oppervlakte beschikbaar is (bv. voor winddynamiek).
- Dispersielimitaties: door versnippering en barrières kan het onmogelijk zijn of zeer lang duren voor soorten om een nieuwe locatie te bereiken. Voor plantensoorten maakt de aan- of afwezigheid van een zaadbank een groot verschil. Sommige soorten (planten, grotere diersoorten) kunnen getransloceerd worden door de mens, maar voor invertebratengemeenschappen is dit vrijwel onmogelijk (zie ook §3.2 in Vanden

⁵ Deze geringe uitbreiding (in absolute waarde) vertegenwoordigt niettemin meer dan een verdubbeling van de huidige oppervlakte. De habitatkwaliteit zal ook ongunstig zijn wegens de afwezigheid van het inheemse klein slijkgras (lokaal uitgestorven) en de dominantie door Engels slijkgras.

Borre *et al.*, 2023). Een goede connectiviteit met bestaand habitat versnelt de ontwikkeling.

- De impact van klimaatverandering is nog grotendeels onbekend.

De verwijzing naar het rapport Van Uytvanck *et al.* (2015) is voor deze vraag weinig relevant, aangezien het in dat rapport gaat om de mogelijkheid van herstel van geschikte abiotische omstandigheden na een tijdelijk ruimtebeslag, binnen een termijn van vier jaar. De bijlage 1 bij dat rapport vermeldt:

"In deze lijst staan habitats waarvan de abiotische omstandigheden na tijdelijk ruimtebeslag in minder dan 4 jaar hersteld kunnen worden. Dit betekent niet dat:

- *deze habitats steeds zullen herstellen. Herstel kan enkel onder de voorwaarden vermeld in de tekst (zie hoofdstuk 4). Onder sommige vormen van tijdelijk ruimtebeslag en bepaalde ecologische en ruimtelijke omstandigheden kunnen ook deze habitats langdurig of zelfs definitief vernietigd zijn.*
- *de sleutelsoorten van de habitat opnieuw groeiplaatsen in het terrein hebben ingenomen binnen deze periode, maar wel dat het terrein opnieuw geschikt is voor vestiging."*

Het rapport van Van Uytvanck *et al.* (2015) behandelt dus niet de termijnen voor de biotische ontwikkeling van een habitat.

In algemene termen geldt dat habitattypes van een dynamisch milieu een snellere biotische ontwikkeling kennen dan habitattypes van een stabiel milieu. Een typering van de milieudynamiek wordt aangegeven in de synthesesetabel (expertoordeel). Voorwaarden voor een gunstige biotische ontwikkeling zijn weliswaar dat (1) de abiotische omstandigheden en processen aanwezig zijn, en (2) er geen dispersielimitatie aanwezig is (m.a.w. soorten ondervinden geen hinder om een locatie te bereiken). Beide voorwaarden zijn in de Vlaamse context vaker niet dan wel vervuld.

5 Synthesetabel

Tabel 3. Overzicht van de habitattypes in Vlaanderen, indicatie van de milieudynamiek (expertoordeel) en een beoordeling richting 2030 voor areaal en oppervlakte, zoals aangegeven in de voorgaande hoofdstukken.

HT	verkorte naam	milieudynamiek	beoordeling richting 2030
1130	estuaria	dynamisch	
1140	bij eb droogvallend zand en slik	dynamisch	gunstige SVI behouden door - habitatkwaliteit te monitoren (LSVI-beoordelingstabel nog op te stellen) - duurzaam beheer van laagstrand (strandsuppleties)
1310	zilte pionierbegroeiingen	zk & zv (buitendijks): dynamisch pol (binnendijks): semi-dynamisch	areaal mogelijks al gunstig (te verifiëren i.h.k.v. rapportage 2025)
1320	schorren met slijkgras	dynamisch	oppervlakte-uitbreiding kansrijk, nog ca. 2,5 ha tot G-IHD-doel
1330	Atlantische schorren	da (buitendijks): dynamisch hpr (binnendijks): semi-dynamisch	
2110	embryonale duinen	dynamisch	gunstige SVI haalbaar; oppervlakte bij creëren (nog ca. 3 ha tot G-IHD-doel), duurzaam beheer van hoogstrand (ophoging, reiniging)
2120	wandelende duinen	dynamisch	
2130	vastgelegde duinen	semi-dynamisch tot stabiel	
2150	vastgelegde ontcalcite duinen	stabiel	areaaluitbreiding onwaarschijnlijk tegen 2030
2160	duindoornstruwelen	stabiel	gunstige SVI behouden door verbossing en invasieve exoten tegengaan
2170	kruiplwilgstruwelen	semi-dynamisch	daling oppervlakte te verifiëren i.h.k.v. rapportage 2025; verbossing en verruiging tegengaan
2180	duinbossen	stabiel	
2190	vochtige duinvalleien	semi-dynamisch	oppervlakte-uitbreiding kansrijk, nog ca. 9 ha tot G-IHD-doel
2310	droge heide op landduinen	semi-dynamisch	areaal mogelijks al gunstig (te verifiëren i.h.k.v. rapportage 2025)
2330	open grasland op landduinen	dynamisch	oppervlakte-uitbreiding kansrijk, nog ca. 9 ha tot G-IHD-doel

HT	verkorte naam	milieudynamiek	beoordeling richting 2030
3110	zeer zwakgebufferde vennen	semi-dynamisch	onzeker: uitbreiding kan vrij snel door venherstel maar is moeilijk duurzaam te behouden door aanhoudende externe drukken; gunstige SVI tegen 2030 onrealistisch (habitatkwaliteit, exoten, ...)
3130	zwakgebufferde vennen	semi-dynamisch	oppervlakte mogelijks al gunstig (te verifiëren i.h.k.v. rapportage 2025)
3140	kranswierwateren	stabiel	gunstige SVI tegen 2030 onrealistisch (habitatkwaliteit, exoten)
3150	van nature eutrofe wateren	stabiel	areaal te evalueren i.h.k.v. rapportage 2025; gunstige SVI tegen 2030 onrealistisch (vnl. habitatkwaliteit)
3160	dystrofe vennen	stabiel	oppervlakte mogelijks al gunstig (te verifiëren i.h.k.v. rapportage 2025); gunstige SVI tegen 2030 onrealistisch (vnl. habitatkwaliteit)
3260	beken en rivieren met bepaalde waterplanten	dynamisch	oppervlakte mogelijks al gunstig (te verifiëren i.h.k.v. rapportage 2025)
3270	voedselrijke slikoevers met bepaalde eenjarige planten	dynamisch	
4010	vochtige heide	stabiel	
4030	droge heide	stabiel	
5130	jeneverbesstruwelen	stabiel	
6120	stroomdalgraslanden	semi-stabiel	
6210	droge kalkgraslanden en struweel op kalkbodem	stabiel	
6230	heischrale graslanden	stabiel	
6410	blauwgraslanden	stabiel	haalbaarheid van areaaluitbreiding te beoordelen door gebiedsexperten (Bos van Houthulst)
6430	voedselrijke zoomvormende ruigten	mr & hw: dynamisch hf & bz: stabiel	
6510	soortenrijke mesofiele graslanden	stabiel	
7110	actief hoogveen	stabiel	areaaluitbreiding zeer onwaarschijnlijk tegen 2030

HT	verkorte naam	milieudynamiek	beoordeling richting 2030
7140	overgangs- en trilveen	stabiel	
7150	pioniervegetaties met snavelbiezen	dynamisch	oppervlakte mogelijks al gunstig (te verifiëren i.h.k.v. rapportage 2025)
7210	galigaanmoerassen	stabiel	
7220	kalktufbronnen	stabiel	gunstige SVI tegen 2030 twijfelachtig (nog lange doorwerking van actuele drukken)
7230	alkalisch laagveen	stabiel	
8310	niet voor publiek opengestelde grotten	stabiel	gunstige SVI behouden door daling van habitatooppervlakte en kwaliteitsdaling door openstelling te vermijden
9110	veldbies-beukenbossen	stabiel	
9120	eiken-beukenbossen op zure bodem	stabiel	
9130	eiken-beukenbossen met wilde hyacint en parelgras-beukenbossen	stabiel	
9150	kalkminnende beukenbossen	stabiel	oppervlakte-uitbreiding mogelijks toch haalbaar (potentievolle bossen in beheer bij ANB of Natuurpunt), mits duurzaam (intensief!) beheer gegarandeerd kan worden
9160	eiken-haagbeukenbossen	stabiel	
9190	oude eiken-berkenbossen	stabiel	gunstige SVI tegen 2030 onrealistisch (lange ontwikkeltijd)
91E0	vochtige alluviale bossen	subtype sf: dynamisch andere subtypes: stabiel	
91F0	hardhoutoibossen	semi-stabiel	areaaluitbreiding onwaarschijnlijk tegen 2030

Conclusies

1. De globale staat van instandhouding (SVI) is niet de meest geschikte indicator voor voortgangsmontoring op korte termijn (richting 2030), onder meer omdat de omslag van ongunstige naar gunstige SVI pas in een laat stadium optreedt (trage respons). Andere indicatoren zijn ons inziens geschikter om de effecten van het beleid te monitoren (zie deel 1 van dit advies).
2. Drie habitattypes werden in 2019 gunstig beoordeeld (1140, 2110, 8310). Het behoud van de gunstige SVI voor deze types is niet gegarandeerd en vereist evenzeer welbepaalde acties (zie 3.1 van dit advies en synthesesetabel).
3. De potenties voor het behalen van een gunstige toestand voor het deelaspect areaal en het deelaspect oppervlakte werden geëvalueerd voor kansrijke habitats. Zie 3.4 en synthesesetabel.
4. Het INBO kan geen antwoord geven op de vraag naar ontwikkeltermijnen, omdat de ontwikkeltermijnen van habitats bij uitstek context-afhankelijk zijn. Een case-gewijze benadering is aanbevolen. Om tot een inschatting te komen van een doorsnee ontwikkeltermijn voor een habitat in Vlaanderen zouden te veel aannames gemaakt moeten worden, waarvan het realiteitsgehalte niet getoetst kan worden. Wel kan in algemene termen gesteld worden dat habitattypes van een dynamisch milieu een snellere biotische ontwikkeling kennen dan habitattypes van een stabiel milieu. Een typering van de milieudynamiek is weergegeven in de synthesesetabel (expertoordeel). Voorwaarden voor een gunstige biotische ontwikkeling zijn weliswaar dat (1) de abiotische omstandigheden en processen aanwezig zijn, en (2) er geen dispersielimitatie aanwezig is (m.a.w. soorten ondervinden geen hinder om een locatie te bereiken). Beide voorwaarden zijn in de Vlaamse context vaker niet dan wel vervuld.

Referenties

De Saeger S., Guelinckx R., Oosterlynck P., De Bruyn A., Debusschere K., Dhaluin P., Erens R., Hendrickx P., Hennebel D., Jacobs I., Kumpen M., Opdebeeck J., Spanhove T., Tamsyn W., Van Oost F., Van Dam G., Van Hove M., Wils C. & Paelinckx D. (2020). Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart, uitgave 2020. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; Nr. 35. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. <https://doi.org/10.21436/inbor.18840851>

De Saeger S., Dhaluin P., Erens R., Guelinckx G., Hennebel D., Jacobs I., Kumpen M., Van Oost F., Spanhove T., Leyssen A., Oosterlynck P., Van Dam G., Van Hove M. & Wils C. (2023). Biologische Waarderingskaart en Natura 2000 Habitatkaart, uitgave 2023. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2023 (31). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. <https://doi.org/10.21436/inbor.96375305>

European Commission (2022). Reporting format referred to in article 17 of Directive 92/43/EEC (Habitats Directive). Final version, November 2022. Part E – Assessing conservation status of a habitat type (Habitat type evaluation matrix). pp. 35-36. https://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17/Reporting2025/Art.17%20report%20format%202019-2024.pdf/

Oosterlynck P., De Saeger S., Leyssen A., Provoost S., Thomaes A., Vandevoorde B., Wouters J. & Paelinckx D. (2020). Criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de Natura2000 habitattypen in Vlaanderen. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2020 (27). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. <https://doi.org/10.21436/inbor.14061248>

Paelinckx D., De Saeger S., Oosterlynck P., Vanden Borre J., Westra T., Denys L., Leyssen A., Provoost S., Thomaes A., Vandevoorde B. & Spanhove T. (2019). Regionale staat van

instandhouding voor de habitattypen van de Habitatrictlijn. Rapportageperiode 2013 - 2018. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2019 (13). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. <https://doi.org/10.21436/inbor.16122667>

Provoost S. & Declerck L. (2021). Early scrub development in De Westhoek coastal dunes (Belgium). *Folia Geobotanica* 55: 315–332.

Provoost S., Paredis R., Van Hecke B. & Vercruyse E. (2024). Beheerevaluatie Kust voor de gebieden in eigendom van het agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust (MDK). Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; No. 28. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. <https://doi.org/10.21436/inbor.105173929>

T'jollyn F., Bosch H., Demolder H., De Saeger S., Leyssen A., Thomaes A., Wouters J., Paelinckx D. & Hoffmann M. (2009). Criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de NATURA 2000-habitattypen, versie 2.0. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2009 (46). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Vanden Borre J., De Keersmaeker L., Gyselings R. & Van de Meutter F. (2023). Advies over de bepaling van een compensatiefactor i.k.v. de hervergunningsaanvraag voor Brussels Airport Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; nr. INBO.A.4658. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Vanden Borre J., De Saeger S. & Hoffmann M. (2024). Afstand tussen actuele en doelloppervlaktes voor gunstige staat van instandhouding van de habitattypes in Vlaanderen. Nota's voor het kabinet van de minister, nr. INBO.D.4559 (gecorrigeerde versie). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Vanderhaeghe F., Denys L., Van Calster H., Cools N., Vandenabeele M.-A., Van Elegem B. & Quataert P. (2017). Vraagstelling en beleidsrelaties van de Meetnetten Natuurlijk Milieu in Vlaanderen. Beleidsvragen en synergieën als afbakening voor het ontwerp. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2017 (33). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. <https://doi.org/10.21436/inbor.13086011>

Van Uytvanck J., Van der Aa B., De Blust G., Provoost S., Declerck K., Lommelen E., Vercruyse W., De Keersmaeker L. & Thomaes A. (2015). Herstelbaarheid van Europese habitattypes in functie van tijdelijk ruimtebeslag: Studie in het kader van de praktische wegwijzers voor de passende beoordeling. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; Nr. INBO.R.2015.6976214. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. <https://doi.org/10.21436/inbor.6976214>

Bijlage 1: Bijdrage van het INBO aan de voorbereiding voor de EU Pledge 2030 ('30% improvement target'), najaar 2022

Zie bijgevoegde tabel:

Bijlage1_Pledge-2030_30%-improvement-target_input-INBO-aan-ANB_oktober2022.xlsx

Deze tabel werd eind oktober 2022 aan ANB overgemaakt ter voorbereiding van de 'pledge' volgens het 'proposed format for national pledges'⁶. Zie ook de guidance van de Europese Commissie aan de lidstaten⁷ voor meer informatie met betrekking tot de pledge, partim '30% conservation status improvement target'.

Aan de opmaak van deze tabel werkten mee:

- habitatexperten: Steven De Saeger, An Leyssen, Patrik Oosterlynck, Jo Packet, Sam Provoost, Arno Thomaes, Jeroen Vanden Borre, Bart Vandevoorde
- soortexperten: Daan Dekeukeleire, Geert De Knijf, Ralf Gyselings, An Leyssen, Dirk Maes, Jo Packet, Jeroen Speybroeck, Arno Thomaes, Koen Van Den Berge, Wouter Van Landuyt, Gerlinde Van Thuyne
- vogelexperten: Koen Devos, Glenn Vermeersch

De tabel reflecteert de expertinschatting op basis van de beschikbare kennis *de dato* 13 oktober 2022. Het is mogelijk dat sommige inschattingen ondertussen (medio 2024) door nieuwe feiten of ontwikkelingen achterhaald zijn.

⁶ <https://circabc.europa.eu/ui/group/6f30d1d2-d6f2-4c6e-a4dc-1feb66201929/library/395c7cde-e2c4-40b0-9afc-638a214d6b39/details>

⁷ <https://circabc.europa.eu/ui/group/6f30d1d2-d6f2-4c6e-a4dc-1feb66201929/library/bd8a2cd4-f774-4574-bd88-0b1fa012b725/details>